

1 pav. Lenkija pradendant valdyti Boleslovui I (992–1000 m.)

(Atkelta iš 3 p.)

ginių randame ir Edvardo Gudavičiaus „Lietuvos istorijoje...“ /7/, viename iš naujesnių plačiai visuomenei skirtų leidinių „Lietuva. Šeimos enciklopedija“ /13/, kuriame Rimantas Mačernis, rašydamas apie lietuvių kovas su kaimynais iki Lietuvos valstybės susikūrimo, teigia, kad: „Ilgus dešimtmečius lietuvių karai su abiejų pusių kaimynais buvo grobiamieji“ /20/.

Svarbu tai, kad grobiamuosius ar plėšiamuosius karus susivienijusios aisčių gentys ėmė organizuoti po patirtų daugkartinių jų nuniokojimų, kaip atsaką į kaimynų agresiją. Akivaizdu, kad grobiamųjų karų strategiją lietuviai pasisavino iš savo kaimynų, garsėjusių tarpusavio karais. Be jau minėtų švedų, normanų, lenkų ir rusų tiesioginius įsiveržimus į aisčių apgyventas teritorijas, gyventojus pasiekdavo žinios apie toliau vykusius neramumus: 1002–1018 m. lenkų-vokiečių karą, 1015–1019 m. lenkų puldinėjamą Kijevą ir kt. /28/.

Aisčių gentys, ypač žemaičiai, ilgiausiai išlaikė pagonybę, kaip tikėjimo pagrindą. XII a. baltai ir jų šiauriniai kaimynai, finougrų gentys (lybiai, estai), vieninteliai Europoje liko pagonybės ir tapo krikšto misijų objektu. Ant jų buvo užsirūstinę tiek krikščionybės sklaidos centrai – popiežius ir Bizantija, tiek ir naujakrikštai kaimynai, nuolat kurstomi ypač agresyviai nusiteikusių vokiečių ir kitų senkrikštų. Pastarieji turėjo ir kitų interesų: prisijungti žemių, gauti duoklių /3/. Net atsidūrę

krikščionybės apsuptyje, aisčiai atkakliai priešinosi kitiškiams. Išūliai brukant krikščionybę, ateinančią kartu su raštija, ir žinant karčią apkrikštytų kaimynų patirtį, tarp žemaičių ir kitų dar likusių pagonių įsivyravo klaidinga pažiūra, kad didžiausia grėsmė jų tikėjimui ateina per raštiją. Raštą žemaičiai laikė piktųjų dvasių įrankiu, todėl Žemaitija ilgiausiai neturėjo rašytinių šaltinių.

Anksčiau paminėtieji ir daugybė kitų vėlesnių laikų aisčių pasipriešinimų prieš XI a. pabaigoje ir XII a. pr. kovai su pagonimis organizuotus Kalavijuočių (Livonijos) ir Vokiečių (Kryžiuočių) ordinus bei Lenkiją ir Rusiją, siutino agresorius. Neįstengdami jėga užvaldyti atakliausiai pasipriešinusį paskutiniųjų pagonių, jie ėmėsi ir kitokios taktikos: pasitelkus Jėzuitų ordiną buvo sugalvotas naujo tipo propagandinis karas. Žinodami, kad Žemaitija neturi savų rašytinių šaltinių, jėzuitai, kaip uolūs popiežiaus skelbiamų kryžiaus karų prieš pagonis rėmėjai, įniko naikinti bet kokius dokumentus apie Žemaitiją. Jie siekė ištrinti net ir mažiausią Žemaitijos paminėjimą rašytiniuose istorijos šaltiniuose ir kitokioje literatūroje /25/. Taip elgtis juos, ko gero, paskatino paties Lietuvos valdovo Mindaugo vykdyta politika – naikinti viską, kas žemaitiška. Tuo pasinaudojo ir vokiečių istorikai, Dievo vardu maskuodami Kalavijuočių ir Kryžiuočių ordinų pagoniškiems kraštams darytas niekšybes: masiškas pagonių žudynes, prievartavimus, belaisvių kankinimus, plėšikavimus. Livonijos kronikose beveik nebenaudojamas ankstesniuose šaltiniuose varto-

tas net paniekiamas žemaičių vadinimas *saracens*. Aktyviausiai latvių ir estų kolonizavimui priešintis padėjo žemaičiai vadinami bendru pavadinimu *lettons* ar *litwini* /12/. Tokia jėzuitų veikla ypač suaktyvėjo po 1566 m., kai jiems buvo leista laisvai įsikurti Lenkijoje /25/. Lietuvos-Lenkijos unijos metu Europoje tapo visuotinai priimta Lietuvos istorijos klastotė; kai Žemaitija niekur nebuvo minima. Pasak A. Bumblausko, kėsintasi sunaikinti net Lietuvos vardą – „XVI a. vid., sudarant Liublino uniją, Lietuvą buvo siūloma pavadinti Naująja Lenkija“ /2/. Tokią politiką tinka vadinti suokalbio prieš istorinę tiesą politika.

Tačiau svarbiausias šio straipsnio tikslas yra praskleisti užmaršties skraistę nuo ja dangstomo, atrodo, daugiausiai prie Lietuvos genčių suvienijimo ir galingos Lietuvos kūrimo prisidėjusio Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Ringauda (dar neaišku, žemaičio ar aukštaičio) paveikslo. Kartu siekiama paneigti jau 225 metus egzistuojančio vokiečių istoriko Augusto Ludwigo Schlözerio sukurto Lietuvos istorijos modelio „su Mindaugo laikų, Krėvos sutarties ir Liublino unijos akcentais bei Lietuvos valstybingumo būklę įvardijančiomis sąvokomis“ /2/ ir, ko gero, tuo pačiu pagrindu dar XIX a. rusų-ukrainiečių istorikų Ilovaickio-Antonovičiaus mintyse gimusią hipotezę, kad Lietuvos valstybė buvusi sukurta Mindaugo /1/. Tokia hipotezė ilgus amžius buvo paranki priešišku šalių istorikams, siekusiems užmarštin gramzdinti pagoniškąją Lietuvos istorijos dalį ir, kaip kokia užburta panacėja, ilgą laiką temdė Lietuvos istorikų protus, kuriant, anot Alfredo Bumblausko /2/: Simono Daukanto /4/ ir Teodoro Narbuto /21/ heroinę Lietuvos istoriją, Adolfo Šapokos ir jo bendraminčių mokslinę įvykinę Lietuvos istoriją /15/, Zenono Ivinskio „kriščiūniškojo eurocentrizmo“ principu rašytą Lietuvos istoriją /8/ bei Edvardo Gudavičiaus „modernistinę“ Lietuvos istoriją /7/.

Ringaudas, nors labai kukliai, bet buvo paminėtas net „Lietuviškojoje tarybinėje enciklopedijoje“ /14/. Ten rašoma, kad „Ringaudas, Rimgaudas, Lietuvos metraščių platesniojo ir plačiojo sąvadų legendinėje dalyje minimas lietuvių kunigaikštis. Kai kurių istorikų nuomone, Ringaudas galėjo būti Mindaugo tėvas“. Kitas, daug ankstesnis ir išsamesnis šaltinis – dar 1890 m. Filadelfijoje išleista enciklopedija /18/. Joje, gana išsamiai aprašius Lietuvos situaciją, Ringaudas vadinamas pirmuoju Lietuvos valdovu (*prince*), suvienijusiu pasklidusias gentis aplink save ir valdžiusiu Lietuvą 1230–1235 metais. Ten pat rašoma, kad Ringauda centralizavimo politiką toliau vykdęs jo sūnus Mindaugas (mirė 1263 m.), o Kęstutis vadinamas nacionaliniu lietuvių didvyriu (*the legendary national hero*). Jei dėl paminėtos Mindaugo tęstos centralizavimo politikos rei-

Susirėmimas XIII a. Iliustracija iš RKIC archyvo

kalinga atskira diskusija, tai įrašai enciklopedijose apie Lietuvą ir Ringaudą negalėjo būti be rimto pagrindo, nors vietomis teikiamos žinios gal ir tikslintinos. Vienok, enciklopedijos nėra moksliniai leidiniai, todėl svarbu paanalizuoti, kas apie Ringaudą ar Rimgaudą rašoma istoriniuose šaltiniuose.

Knygos „Lietuvos metraštis Bychovco kronika“ /16/ pratarinėje Rimantas Jاسas rašė: „Tarp labai nedaugelio išlikusių ligi XIX a. pasaulinės istorijos paminklų, sukurtų Lietuvos valstybėje iki XVI a. vidurio slavų kalba, Bychovco kronika yra įdomiausias ir palyginti didžiausias kūrinys, jungiantis ir istorinio šaltinio, ir politinės publicistikos, ir grožinės literatūros elementus. Tai vienas iš vertingiausių Renesanso epochos pradžios Lietuvos kultūros paminklų, kuriame ryškiausiai atsispindi jos valdančiųjų sluoksnių pažiūros į savo valstybę, į jos santykius su kaimynais, į jos praeitį.“ /9/. Iš cituotos pastraipos aiškėja, kad minimo veikalo negalime laikyti tikra istorine tiesa. Jo vertę ypač menkina tai, kad aprašomi istoriniai įvykiai mažai kur datuojami, t. y. nėra konkrečios įvykių sąsajos su laiku. Ringaudas Bychovco kronikoje vadinamas Rimgaudu ir jam skirta nemažai dėmesio. Knygoje minimas Lietuvos ir Naugarduko kunigaikštis Algimantas valdęs ilgą laiką ir savo įpėdiniu didžiojoje Naugarduko kunigaikštystėje palikęs Rimgaudą. Rimgaudas nemažai laiko buvo Nau-

(Nukelta į 6 p.)